

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ / ΕΡΕΥΝΕΣ

Μέρος Β'

Νεολαία

Συνήθειες, Αντιλήψεις
& Πολιτική Συμπεριφορά

3η Έρευνα
Απρίλιος 2022

Σε συνεργασία με
την εταιρία ερευνών

prorata

ΣΤ. Ταυτότητες και ιδεολογία

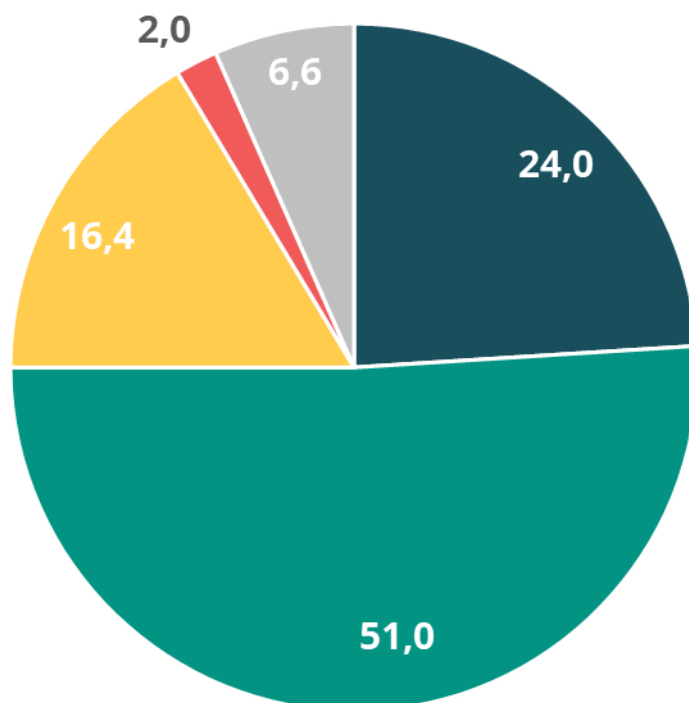
Έχοντας μέχρι στιγμής εξετάσει την πραγματικότητα που βιώνουν οι νέοι και οι νέες σε ένα άμεσο επίπεδο, θα περάσουμε στην ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας που αφορούν την αντανάκλαση των βιωμάτων και των εμπειριών αυτών στη **διαμόρφωση της ατομικής και συλλογικής συνείδησης** της νέας γενιάς.

1. Εθνική vs ευρωπαϊκή ταυτότητα

Ξεκινώντας από το δίλημμα του **εθνικού ή/και ευρωπαϊκού αυτοπροσδιορισμού**, παρατηρούμε ότι επικρατεί μεταξύ των νέων (**75,0%**) η εθνική/ελληνική ταυτότητα, είτε αυτοτελώς (**24,0%**) είτε σε συνδυασμό με την ευρωπαϊκή αλλά σε προτεραιότητα έναντι αυτής (**51,0%**), ενώ μόλις ένας στους πέντε (**20,4%**) αυτοπροσδιορίζεται είτε κατά προτεραιότητα είτε αποκλειστικά ως Ευρωπαίος/α. Είναι επομένως σαφές ότι -ακόμα και στην πλέον «κοσμοπολίτικη» και εξοικειωμένη με το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον γενιά, η οποία γεννήθηκε και μεγάλωσε εξ ολοκλήρου την περίοδο που η Ελλάδα ήταν μέλος της ΕΕ και, σε μεγάλο βαθμό, της Ευρωζώνης- **η εθνική ταυτότητα επιμένει ως ένα πολύ ισχυρό συγκροτητικό στοιχείο ατομικής και συλλογικής συνείδησης.**

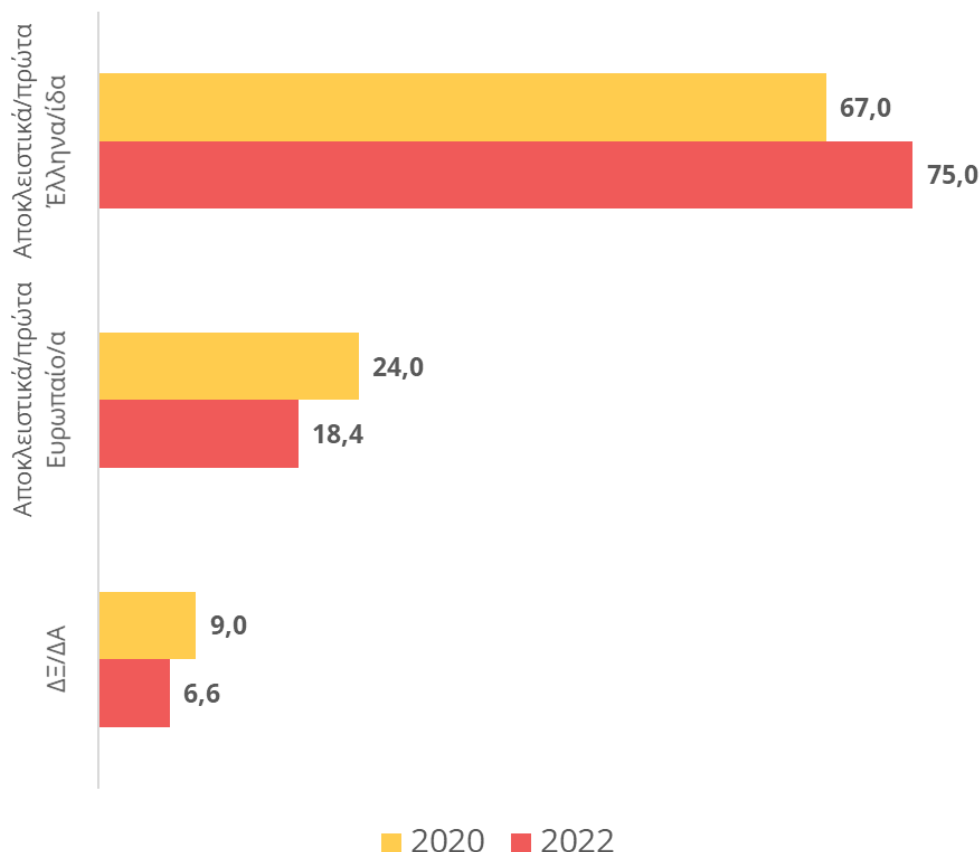
Μάλιστα, η διαχρονική σύγκριση των ευρημάτων της τρέχουσας έρευνας με τα αντίστοιχα εκείνης του 2020 αποκαλύπτει **ενίσχυση** του προβαδίσματος της εθνικής ταυτότητας (+8,0 μονάδες). Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον στοιχείο που δείχνει ότι σε συνθήκες κρίσης -ακόμα και μιας κρίσης με χαρακτηριστικά οικουμενικά, όπως η πανδημία- οι άνθρωποι τείνουν να αναζητούν προστασία στα **εθνικά** στους **σύνορα**. Κάτι που, απ' ό,τι φαίνεται, αφορά και τη νέα γενιά παρά τις ιδιαιτερότητές της.

Γράφημα 16: Εθνική vs ευρωπαϊκή ταυτότητα [«Βλέπετε τον εαυτό σας ως...»]

- ...μόνο Έλληνα/-ίδα
- ...Έλληνα/-ίδα και Ευρωπαίο/-α
- ...Ευρωπαίο/-α και Έλληνα/-ίδα
- ...μόνο Ευρωπαίο/-α
- Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

Γράφημα 17: Εθνική vs ευρωπαϊκή ταυτότητα - Διαχρονικά

2. Έννοιες και ιδεολογίες

Συναφή με όσα επισημάναμε παραπάνω είναι τα ευρήματα που αφορούν τη **γνώμη των νέων για επιμέρους πολιτικές έννοιες και ιδεολογίες**, αφού τις περισσότερες θετικές γνώμες συγκεντρώνει με διαφορά ο **πατριωτισμός (66,6%)**. Αντίστοιχα, η μόνη άλλη έννοια/ιδεολογία που συγκεντρώνει κατά πλειοψηφία θετικές γνώμες έναντι των αρνητικών είναι ο **σοσιαλισμός με ποσοστό 57,7%**.

Χαμηλότερα αλλά σημαντικά ποσοστά θετικής αξιολόγησης συγκεντρώνουν έννοιες όπως η παγκοσμιοποίηση (**37,7%**), ο καπιταλισμός (**29,6%**), ο κομμουνισμός (**25,9%**), ο

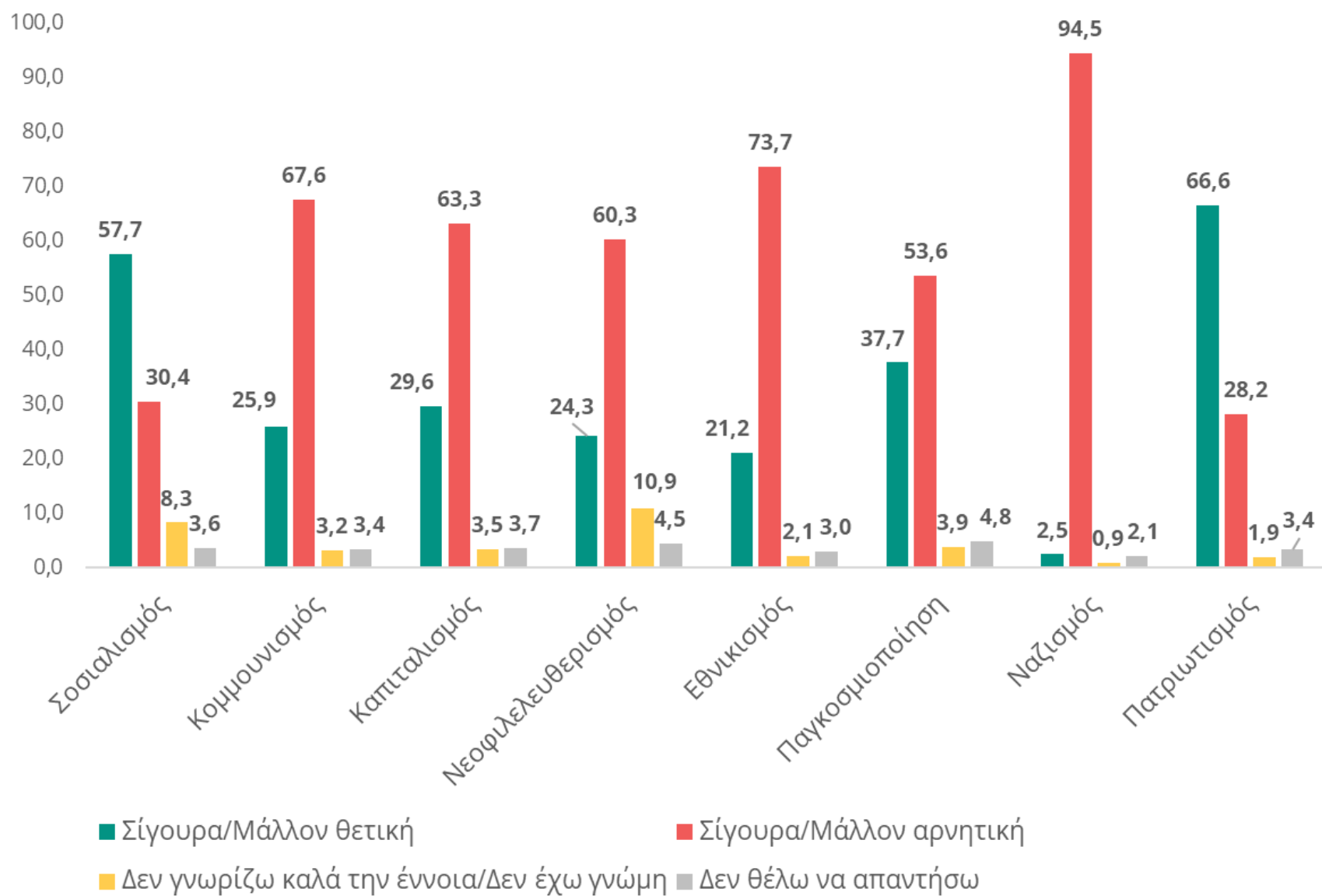
νεοφιλελευθερισμός (24,3%), αλλά και ο εθνικισμός (21,2%) -σε αντιδιαστολή, ευτυχώς, προς τον ναζισμό που συγκεντρώνει τη θετική γνώμη μόλις του 2,5% των ερωτώμενων.

Από τις απαντήσεις αυτές είναι σαφές ότι η νέα γενιά -αν και γεννημένη στην μετά το ορόσημο του 1989- **διαψεύδει έμπρακτα τις προβλέψεις περί τέλους των ιδεολογιών**, και μάλιστα διαφυλάσσοντας τον πυρήνα εννοιών που επιχειρήθηκε συστηματικά να συκοφαντηθούν, όπως κατεξοχήν ο σοσιαλισμός και -πολύ περισσότερο- ο κομμουνισμός. Ασφαλώς, αυτό δεν σημαίνει ότι η νέα γενιά υιοθετεί απαραίτητα το **ιστορικό φορτίο** των εννοιών αυτών (π.χ. ένα συγκεκριμένο «μοντέλο» σοσιαλισμού ή κομμουνισμού), αφού η ερώτηση αφορά γενικά την εντύπωσή τους για κάθε έννοια, επομένως θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον μια σε μεγαλύτερο βάθος μελέτη που θα αποτύπωνε πώς νοηματοδοτούν σήμερα οι νέοι και οι νέες έννοιες όπως π.χ. ο σοσιαλισμός. Παρ' όλα αυτά, τα παραπάνω ευρήματα που αφορούν μια γενιά μεγαλωμένη σε συνθήκες πλήρους κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού είναι ιδιαίτερα σημαντικά, συμβαδίζουν εξάλλου και με επιμέρους ευρήματα της τρέχουσας έρευνας, αλλά και των προηγούμενων δύο «κυμάτων», όπως λ.χ. οι γνώμες που καταγράφηκαν σχετικά με το ρόλο του δημόσιου τομέα ή την κοινωνική ιδιοκτησία των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας¹⁶.

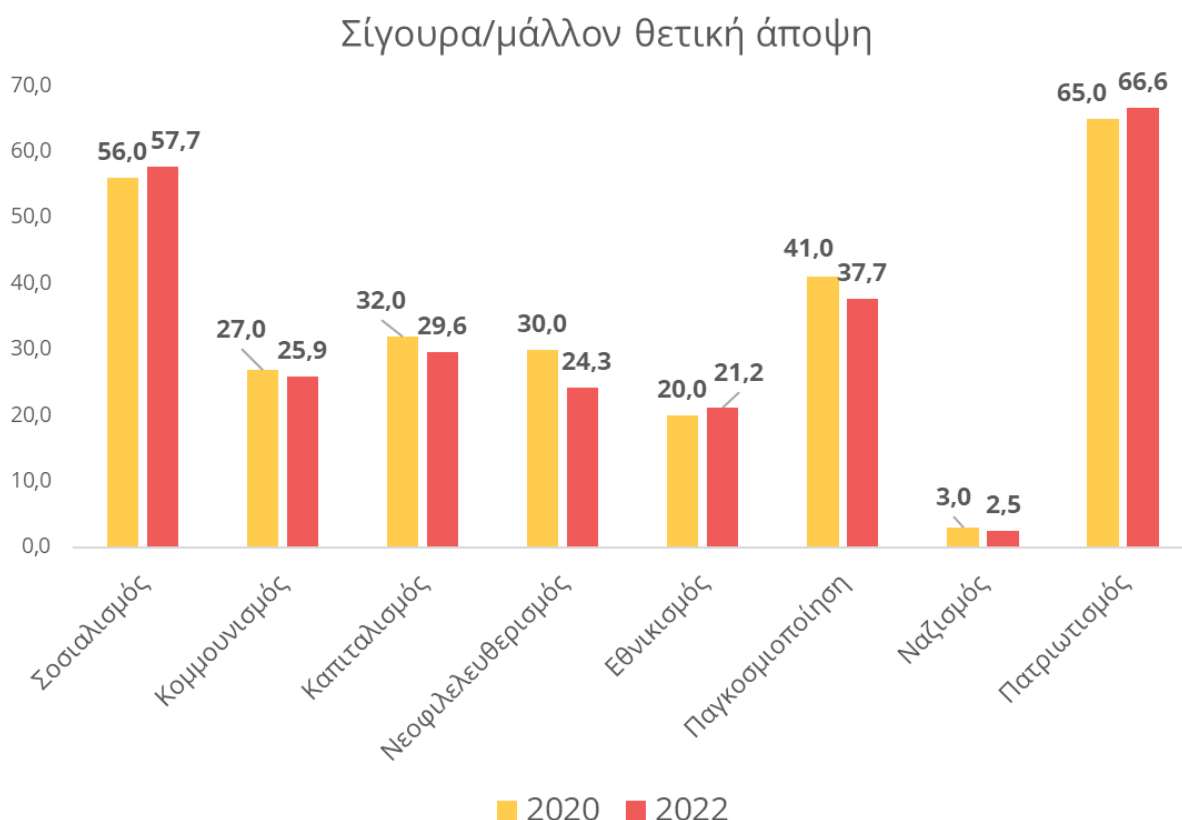
Μάλιστα, από τη **διαχρονική σύγκριση** των ευρημάτων της τρέχουσας έρευνας με την έρευνα του 2020, προκύπτει μια ελαφρά τάση ενίσχυσης των θετικών γνώμων για τις δύο έννοιες που αξιολογούνται θετικά (+1,6 μονάδες για τον πατριωτισμό και +1,7 μονάδες για τον σοσιαλισμό) και αντίστοιχα μια μικρή τάση υποχώρησης των θετικών γνώμων για τις υπόλοιπες έννοιες που αξιολογούνται κατά πλειοψηφία αρνητικά, με μοναδική εξαίρεση τον εθνικισμό. Μάλιστα, τη μεγαλύτερη υποχώρηση κατέγραψαν εντός της τελευταίας διετίας οι θετικές γνώμες για τον νεοφιλελευθερισμό (-5,7 μονάδες) και την παγκοσμιοποίηση (-3,3 μονάδες), αντικατοπτρίζοντας την επίδραση της πανδημίας και της διαχείρισής της σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

¹⁶ Βλ. την έρευνα του 2021 εδώ: <https://poulantzas.gr/yliko/erevna-neolaia-synitheies-antilipseis-politiki-syberifora-2o-kyma-martios-2020/>

Γράφημα 18: Έννοιες και ιδεολογίες [*Παρακάτω υπάρχουν κάποιες έννοιες που σχετίζονται με πολιτικές ιδεολογίες. Τι άποψη, θετική ή αρνητική, έχετε για καθεμία από αυτές;*]

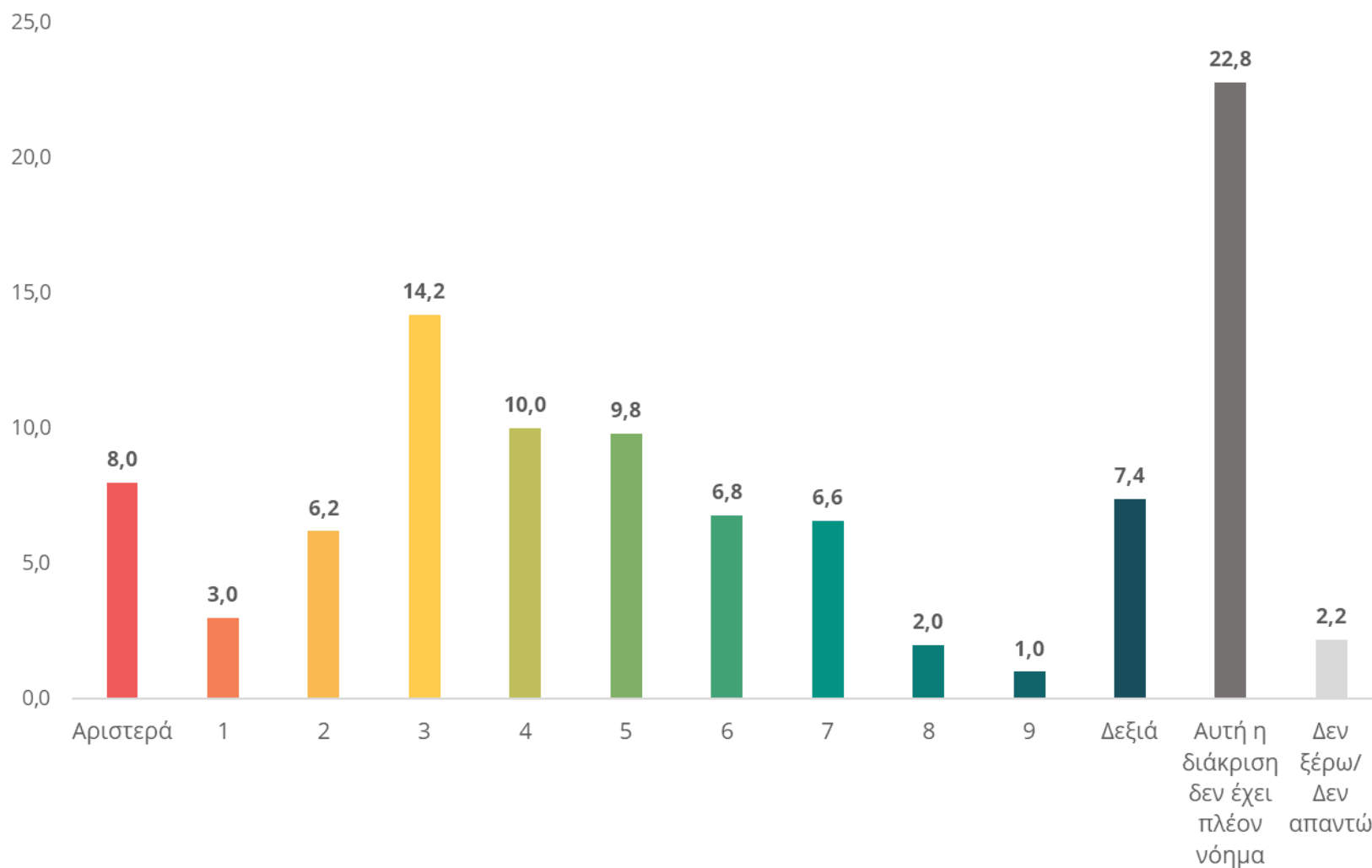
Γράφημα 19: Έννοιες και ιδεολογίες - Διαχρονικά

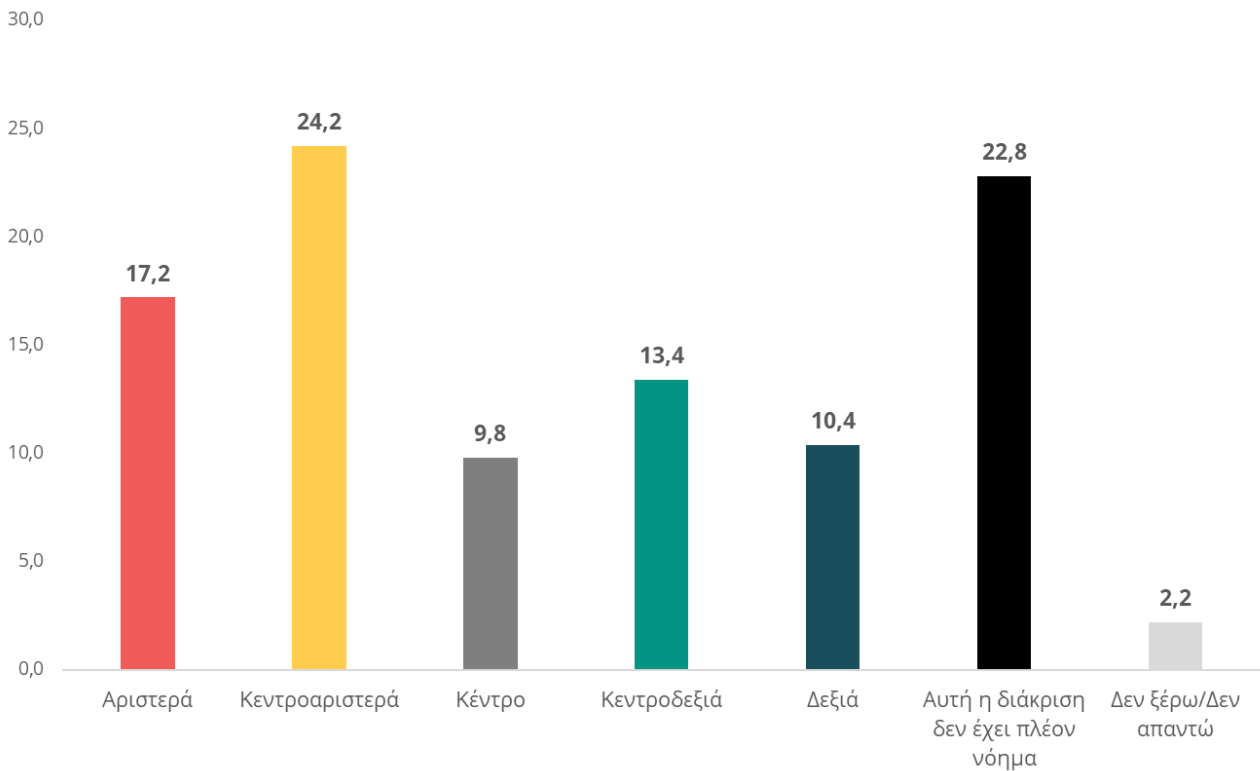
3. Αυτοτοποθέτηση στην κλίμακα Αριστεράς-Δεξιάς

Τα ευρήματα της τρέχουσας έρευνας σχετικά με την αυτοτοποθέτηση των νέων στην κλίμακα Αριστεράς-Δεξιάς επιβεβαιώνουν πλήρως την **«αριστερή στροφή» της ελληνικής νεολαίας** που επισημίναμε και στα προηγούμενα δύο ετήσια «κύματα» της έρευνας. Συγκεκριμένα, η καμπύλη Αριστεράς-Δεξιάς δεν είναι, όπως φαίνεται, κανονική κατανομή, αλλά το κέντρο βάρους της βρίσκεται στα αριστερά. Κωδικοποιώντας τις επιμέρους απαντήσεις σε ευρύτερες πολιτικές κατηγορίες, βλέπουμε ότι ένα μεγαλύτερο μέρος της νέας γενιάς (**41,4%**) αυτοπροσδιορίζεται στην **Αριστερά** και στην **Κεντροαριστερά** (17,2% και 24,2% αντίστοιχα), σε σύγκριση με το **23,8%** που αυτοπροσδιορίζεται στη **Δεξιά** και στην **Κεντροδεξιά** (10,4% και 13,4% αντίστοιχα).

Γράφημα 20: Αυτοτοποθέτηση στην κλίμακα Α-Δ [«Στην πολιτική μιλάμε συχνά για "Αριστερά" και "Δεξιά". Σε μια κλίμακα 0-10, όπου το 0 σημαίνει "Αριστερά" και το 10 "Δεξιά", πού θα τοποθετούσατε τον εαυτό σας;»]

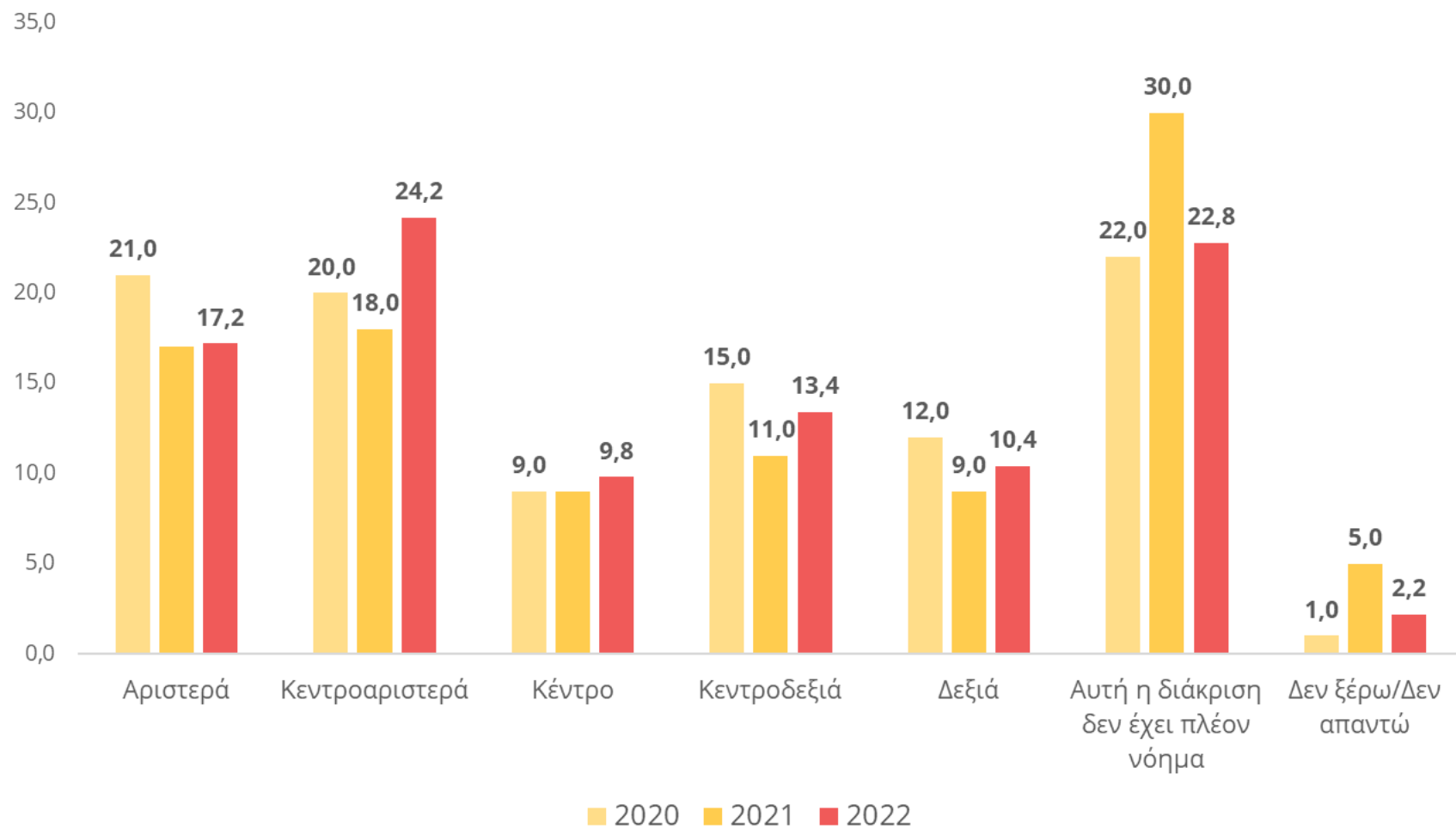
Γράφημα 21: Αυτοτοποθέτηση στην κλίμακα Α-Δ - Με κατηγοριοποίηση των απαντήσεων

Ως προς τη διαχρονική εξέλιξη των απαντήσεων, παρατηρούμε μικρές **διακυμάνσεις** από το 2020 στο 2021 και από το 2021 στο 2022, αν και στο σύνολο της διετίας ο συσχετισμός μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς φαίνεται συνολικά σταθερός υπέρ της πρώτης. Οι μεταβολές που αφορούν το 2021 ενδεχομένως σχετίζονται με την ισχυρότερη παρουσία της ηλικιακής υποκατηγορίας 17-24 στο τότε δείγμα, την οποία είχαμε επισημάνει, αλλά και με τις επιπτώσεις της πανδημίας, η κυριαρχία της οποίας είχε γενικά αποπολιτικοποιήσει τη δημόσια συζήτηση. Τέλος, μια ενδιαφέρουσα μεταβολή αφορά το «εσωτερικό» της αριστερής πλευράς του πολιτικού φάσματος, όπου φαίνεται ότι μετριοπαθέστερες τοποθετήσεις σε πιο «κεντροαριστερές» θέσεις τείνουν να επικρατήσουν¹⁷.

¹⁷ Είναι κρίσιμο εδώ να διευκρινιστεί ότι η κωδικοποίηση σε «Αριστερά», «Κεντροαριστερά», «Κέντρο», «Κεντροδεξιά» και «Δεξιά» έγινε από εμάς εκ των υστέρων για λόγους διευκόλυνσης της παρουσίασης και της ανάλυσης. Οι ερωτώμενοι/ες αυτοτοποθετήθηκαν σε μια αριθμητική κλίμακα 0-10, όπου το 0 σημαίνει «Αριστερά» και το 10 «Δεξιά».

Γράφημα 22: Αυτοτοποθέτηση στην κλίμακα Α-Δ (κατηγοριοποίηση) - Διαχρονικά

✎ Αν έπρεπε κανείς να περιγράψει με λίγες λέξεις την πολιτική/ιδεολογική ταυτότητα της νέας γενιάς στην Ελλάδα σήμερα θα έκανε λόγο για έναν **αριστερό/προοδευτικό πατριωτισμό**, ανοιχτό στην Ευρώπη και με σαφείς αναφορές στην κληρονομιά του σοσιαλισμού.

✎ Αυτό που είναι κρίσιμο και ενδιαφέρον είναι η περαιτέρω μελέτη του **περιεχομένου** που προσδίδουν σε έννοιες όπως η «πατρίδα», ο «σοσιαλισμός» ή η «Αριστερά» οι νέοι και οι νέες σήμερα, ώστε να διερευνηθεί κατά πόσο το περιεχόμενο αυτό ταυτίζεται με το ιστορικό πολιτικό τους φορτίο ή έχει διαφοροποιηθεί.

Ζ. Πολιτικό ενδιαφέρον, ενημέρωση και εμπιστοσύνη

Την εικόνα μιας **έντονα πολιτικοποιημένης γενιάς**, η οποία είχε αναδειχθεί και στα προηγούμενα «κύματα» της έρευνας το 2020 και το 2021, επιβεβαιώνουν τα φετινά ευρήματα. Πρόκειται ωστόσο για μια **sui generis πολιτικοποίηση**, με βάση τα δεδομένα που ξέρουμε από τις προηγούμενες γενιές και δεκαετίες, αφού συνδυάζει **αντιφατικά χαρακτηριστικά**.

1. Ενδιαφέρον για την πολιτική

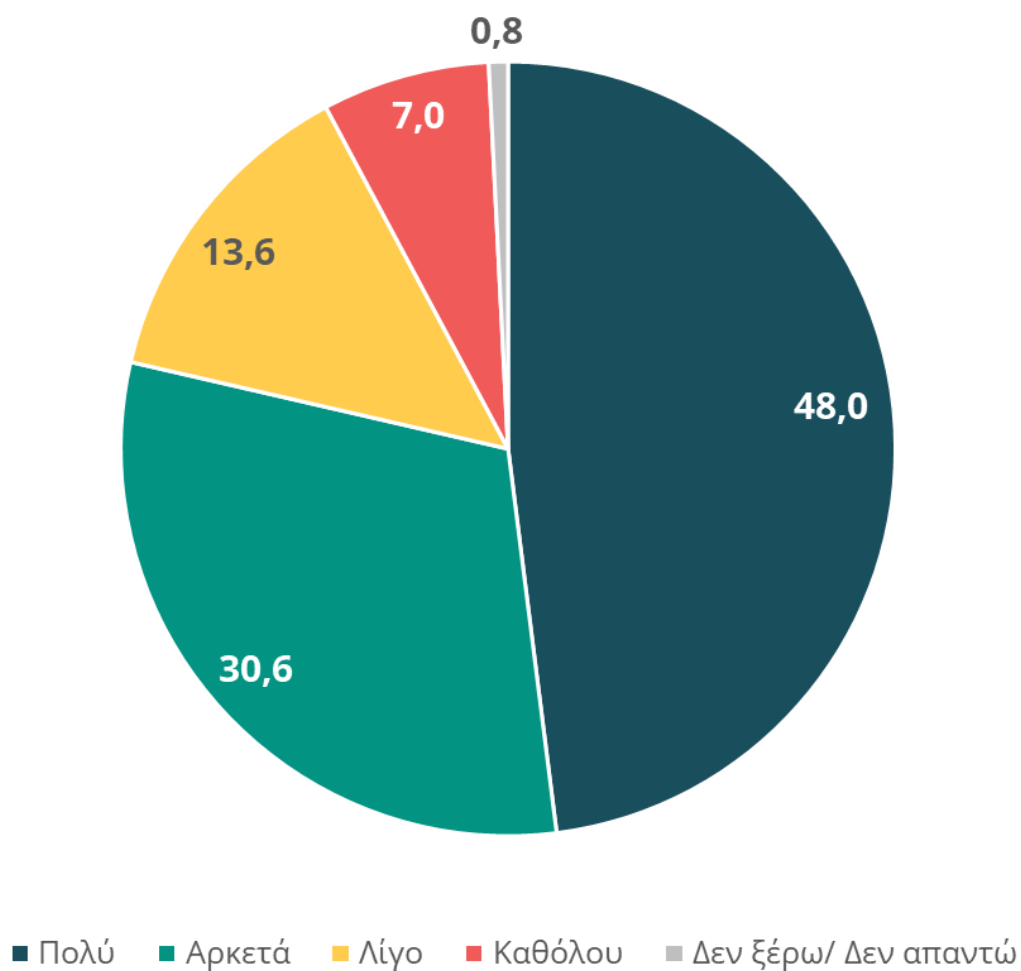
Στην ευθεία ερώτηση **«Συνολικά μιλώντας πόσο θα λέγατε ότι ενδιαφέρεστε για την πολιτική;»**, η συντριπτική πλειοψηφία (**78,6%**) απάντησε «πολύ» ή «αρκετά», ποσοστό που συμβαδίζει με τα δεδομένα της έρευνας του 2020 (82,0%) και είναι πιο αυξημένο σε σχέση με το 2021 (69,0%), πιθανότατα λόγω των παραγόντων που προαναφέραμε¹⁸. Συνολικά πάντως - ακόμα και συνυπολογίζοντας την ενδεχόμενη προκατάληψη (bias) που προκύπτει από τη μεθοδολογία της έρευνας¹⁹- **το ενδιαφέρον της νέας γενιάς για την πολιτική είναι ιδιαίτερα υψηλό.**

Ειδικότερα, είναι υψηλότερο μεταξύ των νέων **ανδρών** και των (συγκριτικά) **μεγαλύτερων** σε ηλικία (25-34 ετών), καθώς και μεταξύ των **φοιτητών/τριών** -επιβεβαιώνοντας τον καθοριστικό ρόλο του πανεπιστημίου ως χώρου ευρύτερης διαμόρφωσης ολοκληρωμένων πολιτών. Αντίθετα, χαμηλότερο ποσοστό πολιτικού ενδιαφέροντος καταγράφεται μεταξύ των **ανέργων**, όπως είναι σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενο με βάση όσα γνωρίζουμε για την πολιτικοποίηση της συγκεκριμένης κοινωνικής κατηγορίας.

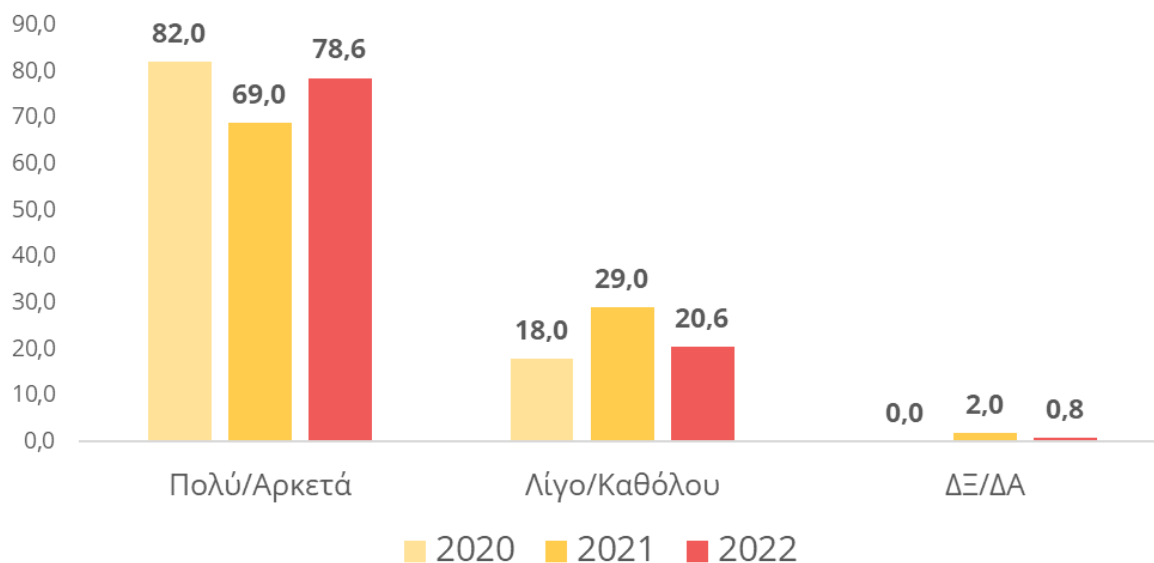
¹⁸ Μεγαλύτερη παρουσία στο δείγμα του 2021 της υποκατηγορίας 17-24 ετών, αλλά και επίπτωση της πανδημίας που οδήγησε σε αποπολιτικοποίηση της δημόσιας συζήτησης την περίοδο εκείνη.

¹⁹ Λογικά άνθρωποι που δηλώνουν συμμετοχή σε έρευνες αναμένει κανείς να τείνουν να έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την πολιτική.

Γράφημα 23: Ενδιαφέρον για την πολιτική [«Συνολικά μιλώντας πόσο θα λέγατε ότι ενδιαφέρεστε για την πολιτική;»]

Γράφημα 24: Ενδιαφέρον για την πολιτική - Διαχρονικά

Πίνακας 11: Ενδιαφέρον για την πολιτική - Ανά φύλο

	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Άλλο/Δεν αποδέχομαι τη διάκριση*
Πολύ/αρκετά	78,6%	86,9%	59,3%	85,7%
Λίγο/Καθόλου	20,6%	12,2%	40,0%	14,3%
ΔΞ/ΔΑ	0,8%	0,9%	0,7%	0,0%

*Ενδεικτικά ποσοστά λόγω μικρού απόλυτου αριθμού στο δείγμα (N<60)

Πίνακας 12: Ενδιαφέρον για την πολιτική - Ανά ηλικιακή υποκατηγορία

	Σύνολο	17-24	25-34
Πολύ/ Αρκετά	78,6	77,4%	79,4%
Λίγο/ Καθόλου	20,6	21,6%	19,9%
ΔΞ/ΔΑ	0,8	1,0%	0,7%

Πίνακας 13: Ενδιαφέρον για την πολιτική - Ανά ένταξη ή μη στην εκπαίδευση

	Σύνολο	Μαθητές/τριες & Σπουδαστές/τριες τεχνικών και επαγγελματικών σχολών*	Φοιτητές/ τριες όλων των επιπέδων	Εκτός εκπαίδευσης
Πολύ/ αρκετά	78,6%	63,6%	83,8%	76,8%
Λίγο/ Καθόλου	20,6%	34,1%	15,7%	22,4%
ΔΞ/ΔΑ	0,8%	2,3%	0,5%	0,8%

*Ενδεικτικά ποσοστά λόγω μικρού απόλυτου αριθμού στο δείγμα (N<60)

Πίνακας 14: Ενδιαφέρον για την πολιτική - Ανά ένταξη στην αγορά εργασίας

	Σύνολο	Εργαζόμενοι/ες	Άνεργοι/ες*	Εκτός αγοράς εργασίας
Πολύ/ αρκετά	78,6%	79,8%	69,0%	79,1%
Λίγο/ Καθόλου	20,6%	19,9%	28,6%	19,6%
ΔΞ/ΔΑ	0,8%	0,3%	2,4%	1,2%

*Ενδεικτικά ποσοστά λόγω μικρού απόλυτου αριθμού στο δείγμα (N<60)

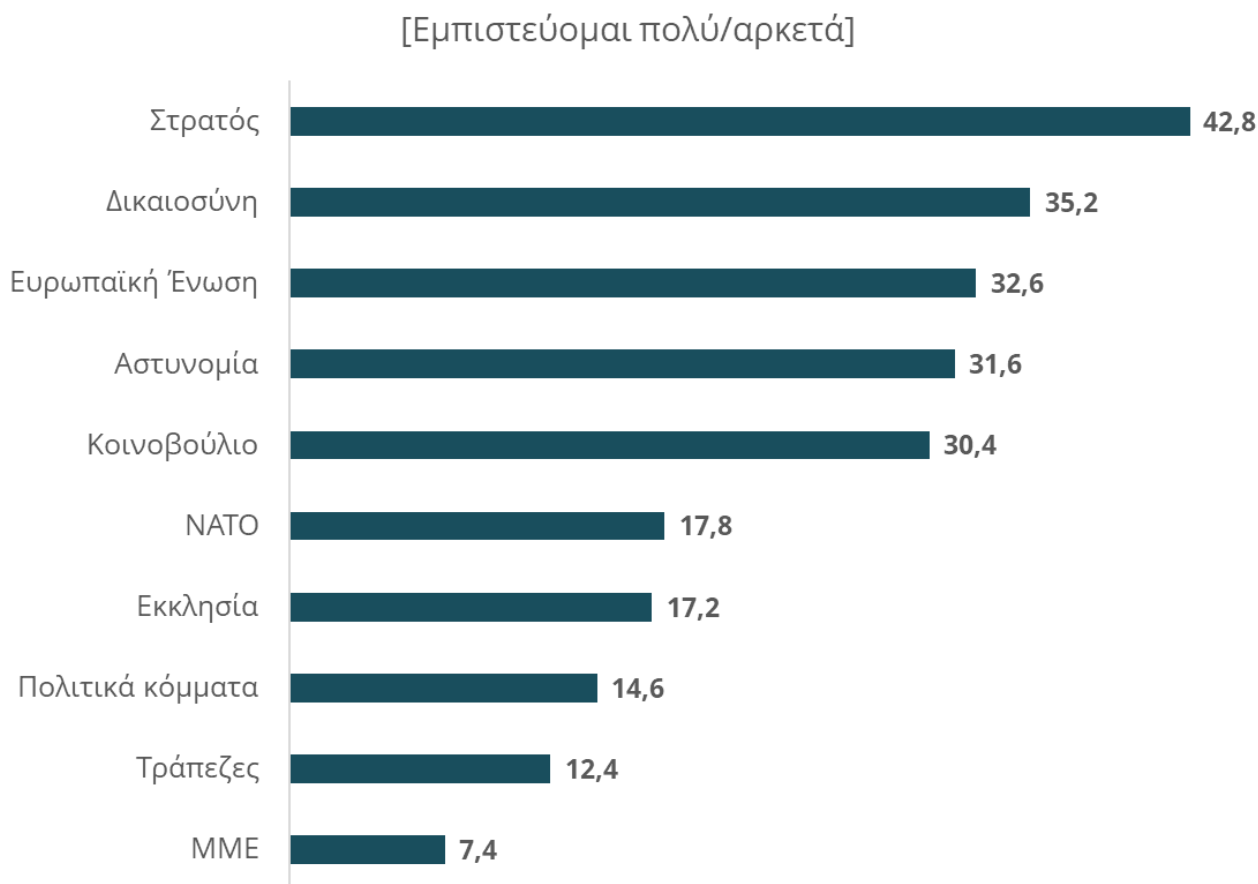
2. Εμπιστοσύνη σε θεσμούς

Η πρώτη **αντίφαση** που επισημαίνει κανείς στην πολιτικοποίηση των νέων στην Ελλάδα σχετίζεται με **το χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης στους περισσότερους θεσμούς** της κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης. Εντός ενός **συνολικού πλαισίου έλλειψης εμπιστοσύνης** -καθώς το **25,6%** δήλωσε ότι εμπιστεύεται «λίγο» ή «καθόλου» το σύνολο των θεσμών για τους οποίους ρωτήθηκε- τα υψηλότερα παρ' όλα αυτά ποσοστά εμπιστοσύνης συγκεντρώνουν ο στρατός (42,8%), η δικαιοσύνη (35,2%), η Ευρωπαϊκή Ένωση (32,6%), η αστυνομία (31,6%) και το κοινοβούλιο (30,4%) -ο μόνος άμεσα πολιτικός θεσμός της λίστας αυτής. Αντίθετα, χαμηλά ποσοστά συγκεντρώνουν το NATO (17,8%), η Εκκλησία (17,2%), τα πολιτικά κόμματα (14,6%), οι τράπεζες (12,4%) και -ο αρνητικός πρωταγωνιστής- τα ΜΜΕ (7,4%).

Πίνακας 15: Θεσμικοί vs Κυνικοί - Πόσοι δηλώνουν «πολλή/αρκετή» ή «λίγη/καθόλου» εμπιστοσύνη σε όλους τους θεσμούς για τους οποίους ρωτήθηκαν;

Πολλή/αρκετή εμπιστοσύνη σε όλους τους θεσμούς για τους οποίους ρωτήθηκαν	1,2%
Λίγη/καθόλου εμπιστοσύνη σε όλους τους θεσμούς για τους οποίους ρωτήθηκαν	25,6%

Γράφημα 25: Εμπιστοσύνη στους θεσμούς [«Στη δημόσια κοινωνική και πολιτική ζωή υπάρχουν διάφοροι θεσμοί. Πόσο εμπιστεύεστε καθέναν από τους παρακάτω θεσμούς;»]

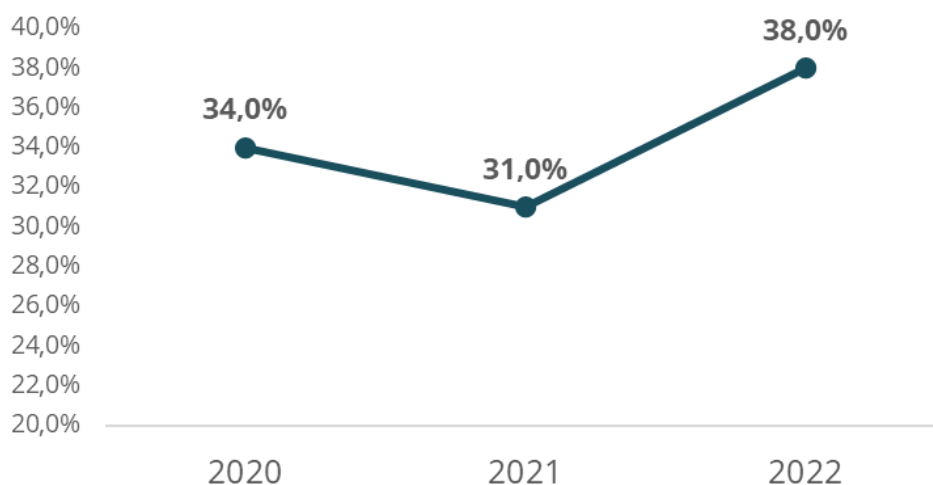

Πίνακας 16: Βαθμός εμπιστοσύνης ανά θεσμό

	Κοινο- βούλιο	Εκκλη- σία	Πολιτικά κόμματα	Τράπεζες	Δικαιο- σύνη	Αστυνο- μία	ΜΜΕ	Ευρω- παϊκή Ένωση	NATO	Στρατός
Πολύ	5,2	4,8	2,4	2,0	8,4	8,4	,8	7,4	4,0	15,4
Αρκετά	25,2	12,4	12,2	10,4	26,8	23,2	6,6	25,2	13,8	27,4
Λίγο	37,6	24,4	44,2	23,4	41,6	34,0	29,2	36,0	31,6	29,4
Καθόλου	30,4	57,0	40,2	62,6	22,4	34,2	63,0	30,0	47,2	25,4
ΔΞ/ΔΑ	1,6	1,4	1,0	1,6	,8	,2	,4	1,4	3,4	2,4

Μελετώντας κάποια **διαχρονικά** στοιχεία, το πρώτο που επισημαίνει κανείς είναι ότι το ποσοστό όσων δηλώνουν «λίγη» ή «καθόλου» εμπιστοσύνη στο σύνολο των θεσμών για τους οποίους ρωτήθηκαν²⁰ αυξήθηκε και φτάνει φέτος το υψηλότερο σημείο του από το 2020 που μετράμε τον συγκεκριμένο δείκτη.

Γράφημα 26: Ποσοστό όσων δήλωσαν «λίγη» ή «καθόλου» εμπιστοσύνη προς το σύνολο των θεσμών για τους οποίους ρωτήθηκαν - Διαχρονικά

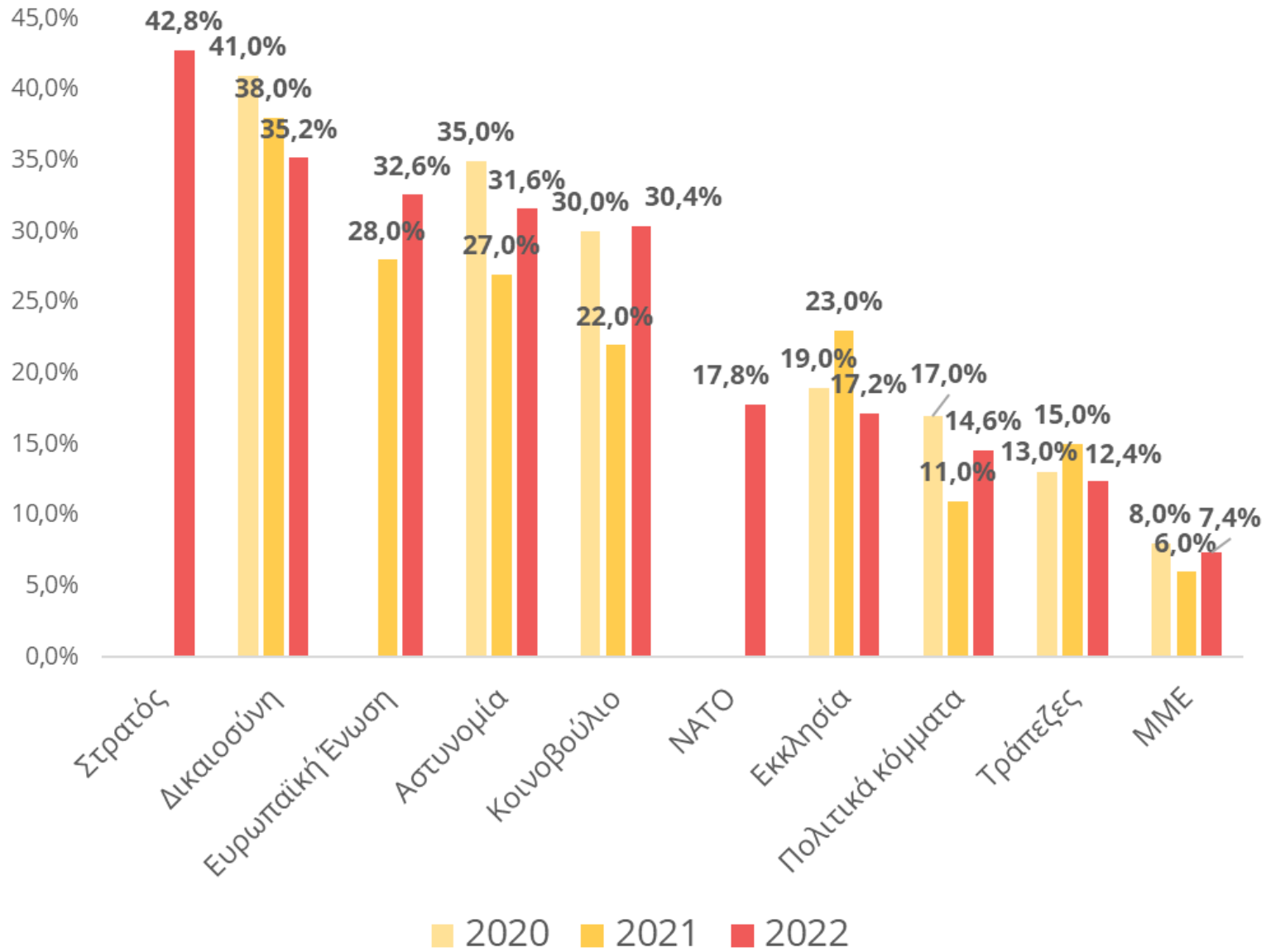

²⁰ Στον υπολογισμό περιλαμβάνονται μόνο οι θεσμοί που είχαν μετρηθεί και στα προηγούμενα «κύματα» του 2020 και του 2021, ώστε να είναι έγκυρη η σύγκριση, δηλ. δεν περιλαμβάνονται ο στρατός και το NATO.

Ως προς την εμπιστοσύνη προς επιμέρους θεσμούς αξίζει να σημειώσουμε:

- Την **άνοδο που καταγράφεται σε όσους εμπιστεύονται την ΕΕ** -ενδεχομένως ως συνέπεια του πολέμου στην Ουκρανία που ενίσχυσε τη συσπείρωση εντός της Δύσης και γύρω από τους θεσμούς της.
- Την **επανάκαμψη των ποσοστών της εμπιστοσύνης προς την αστυνομία**. Εδώ πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η μέτρηση του 2021 ακολούθησε τα γεγονότα στη Ν. Σμύρνη και τη γενικότερη καταστολή της περιόδου με πρόσχημα τον κορονοϊό.
- Την **επανάκαμψη των ποσοστών της εμπιστοσύνης προς το κοινοβούλιο** - πιθανότατα ως ευεργετική επίπτωση της επαναφοράς του θεσμού σε καθεστώς κανονικής λειτουργίας, μετά την αναστολή επί της ουσίας της λειτουργίας του κατά τη διάρκεια των lockdowns. Αντίστοιχη εξήγηση πιθανότατα χωρεί και στην επανάκαμψη (αν και σε χαμηλά πάντα επίπεδα) της εμπιστοσύνης προς τα **πολιτικά κόμματα**.
- Τη **συνεχιζόμενη πτώση των ποσοστών εμπιστοσύνης προς τη δικαιοσύνη**. Τα προηγούμενα κύματα σε μεγάλο βαθμό απηχούν την εντύπωση της δίκης και στη συνέχεια της καταδίκης της Χρυσής Αυγής -μιας δικαστικής διαδικασίας που έγινε κορυφαίο γεγονός για τη νέα γενιά. Αντίθετα, το φετινό κύμα πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο όπου βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορες δίκες που αφορούν ευθέως ή εμμέσως το φαινόμενο της έμφυλης βίας (δίκη για το φόνο του Ζακ Κωστόπουλου, δίκη Λιγνάδη κ.λπ.) και απασχολούν και κινηματικά μεγάλο μέρος της νεολαίας, στο πλαίσιο των οποίων όμως έχουν υπάρξει περιστατικά που ενδέχεται να κλονίζουν την εμπιστοσύνη των νέων στη διαδικασία. Πολύ περισσότερο, το φετινό κύμα έρχεται στον απόηχο των ποινικών διώξεων σε βάρος δημοσιογράφων, για υποθέσεις με έντονα πολιτικό χρώμα, κάτι που επίσης ενδέχεται να επηρεάζει την άποψη των νέων για το θεσμό της δικαιοσύνης.

Γράφημα 27: Εμπιστοσύνη στους θεσμούς - Διαχρονικά

3. Διαμόρφωση πολιτικής άποψης

Με βάση την αξιολόγηση που, όπως είδαμε, επιφυλάσσουν σε μερικούς από τους βασικότερους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς οι νέοι και οι νέες, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι **το σχολείο, το πανεπιστήμιο και γενικά η τυπική εκπαίδευση (61,4%)** και ο **φιλικός περίγυρος (51,8%**, και μάλιστα περισσότερο από την οικογένεια) είναι οι πρώτες πηγές από τις οποίες οι νέοι και οι νέες δηλώνουν ότι διαμορφώνουν άποψη για τα πολιτικά και κοινωνικά πράγματα -κάτι εξάλλου που συμβαδίζει και με την ηλικία, τα βιώματα και την εν γένει κοινωνικοποίησή τους.

Την ίδια στιγμή βέβαια είναι ενδιαφέρον ότι -αν και, όπως είπαμε, δηλώνουν ότι δεν τους έχουν εμπιστοσύνη- ένα μεγάλο ποσοστό των νέων (**44,0%**) δήλωσε ότι διαμορφώνει την πολιτική/κοινωνική του άποψη με βάση τις **θέσεις που διατυπώνουν τα κόμματα**, ένα στοιχείο που δείχνει ότι η κομματική ταύτιση ή εγγύτητα μπορεί πολύ συχνά να είναι ισχυρότερη από ό,τι πιστεύουμε ή από ό,τι τα ίδια τα υποκείμενα συνειδητοποιούν.

Ενδιαφέρον επίσης είναι και το ότι οι απόψεις που διαβάζουν στα **κοινωνικά δίκτυα** έρχονται μόλις πέμπτες σε σειρά ως παράγοντας καθορισμού των πολιτικών/κοινωνικών τους απόψεων με ποσοστό **41,4%**, παρ' όλο που ξέρουμε τόσο από τα διαδοχικά «κύματα» της δικής μας έρευνας, όσο και από άλλες συναφείς έρευνες²¹ το ρόλο που παίζουν τα social media ως πηγή ενημέρωσης για τη νέα γενιά. Φυσικά, αυτό το ποσοστό αφορά την εκτίμηση που δίνουν ως απάντηση οι νέοι/ες σε σχετική ευθεία ερώτηση και όχι τον πραγματικό βαθμό (ακόμα και μη συνειδητού) επηρεασμού τους.

²¹ Βλ. ενδεικτικά την έρευνα του Ινστιτούτου Eteron, ό.π.

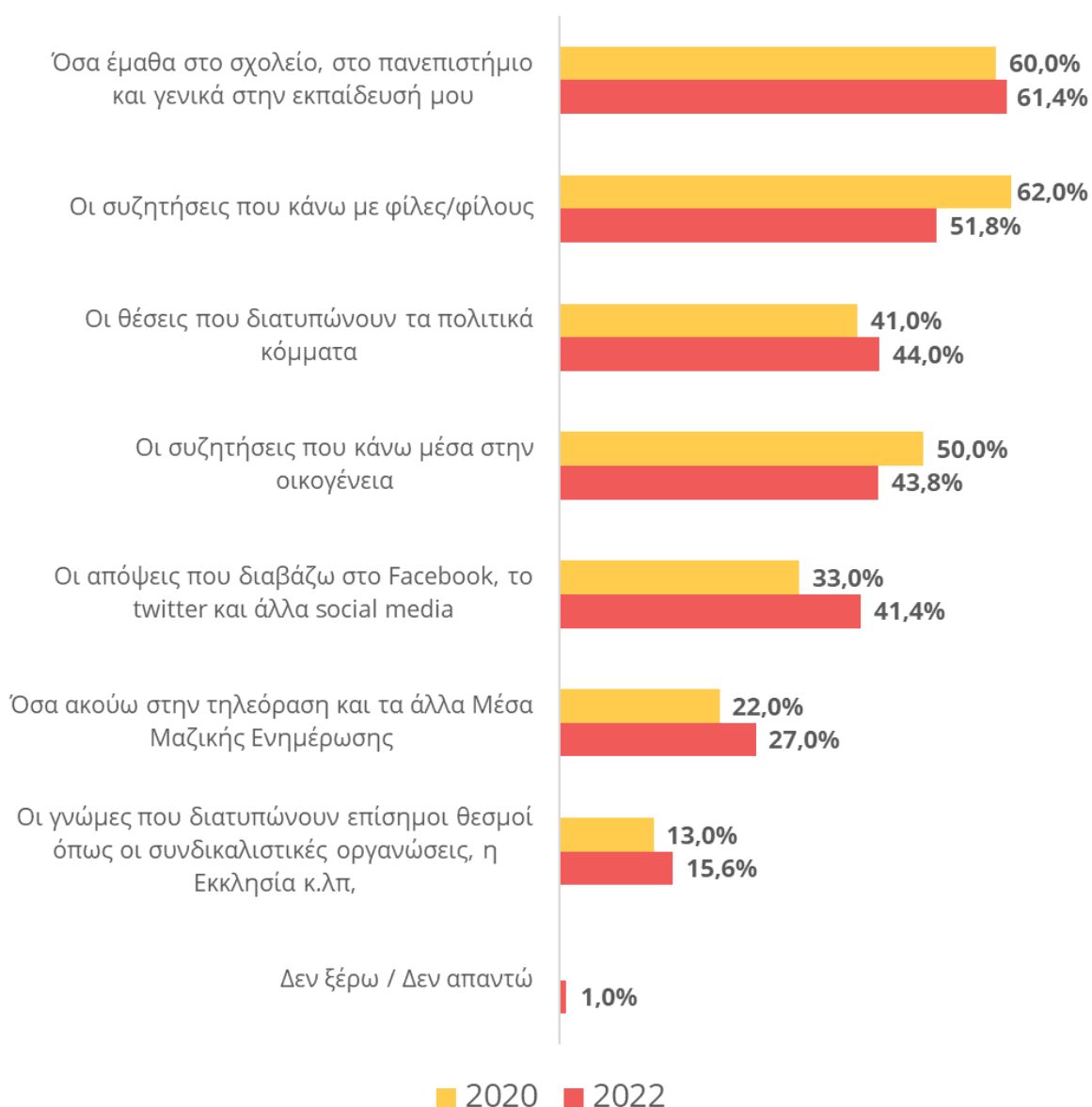
Γράφημα 28: Διαμόρφωση πολιτικής άποψης [«Παρακαλώ επιλέξτε και ιεραρχήστε τα 3 από τα παρακάτω που επηρεάζουν περισσότερο την άποψή σας για τα πολιτικά και κοινωνικά θέματα»]

**Έως 3 απαντήσεις με ιεράρχηση - Οι απαντήσεις δεν αθροίζονται στο 100%*

Διαχρονικά δε, συγκρίνοντας τα στοιχεία της τρέχουσας έρευνας με εκείνα του 2020, αξιόλογες **μεταβολές** καταγράφονται στη μείωση της επίδρασης που οι νέοι/οι νέες αναγνωρίζουν στο οικείο περιβάλλον τους, και συγκεκριμένα στους φίλους/στις φίλες τους (-10,2 μονάδες), αλλά και στην οικογένεια (-6,2 μονάδες) και, αντίστροφα, η αύξηση της επίδρασης που αναγνωρίζουν σε πιο απρόσωπες/τυπικές/θεσμικές πηγές ενημέρωσης και διαμόρφωσης κοινωνικής/πολιτικής άποψης, και συγκεκριμένα στις θέσεις των πολιτικών κομμάτων (+3,0 μονάδες), στα κοινωνικά δίκτυα (+8,4 μονάδες), στα ΜΜΕ (+5,0 μονάδες), αλλά και σε άλλους επίσημους φορείς (+2,6 μονάδες).

Γράφημα 29: Διαμόρφωση πολιτικής άποψης - Διαχρονικά

➤ Ως **sui generis πολιτικοποιημένους/ες** θα χαρακτήριζε κανείς τους νέους και τις νέες στη χώρα μας, αφού το υψηλό ποσοστό όσων δηλώνουν **ενδιαφέρον για την πολιτική** συνδυάζεται με μια γενικευμένη **δυσπιστία** -έστω και σε διαφορετικό βαθμό- έναντι των περισσότερων κοινωνικών και πολιτικών θεσμών.

➤ Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό και ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι **ένας στους τέσσερις νέους/ες δεν εμπιστεύεται κανέναν θεσμό** από όσους ρωτήθηκαν, ενώ γενικά η θεσμική δυσπιστία παρουσιάζει αυξητικές τάσεις σε σύγκριση με προηγούμενα «κύματα» της έρευνας.

➤ Την ίδια στιγμή, ωστόσο, η **διαμόρφωση της πολιτικής και κοινωνικής τους αντίληψης** φαίνεται να εδράζεται τόσο σε **άτυπες/οικείες πηγές**, όπως οι φίλοι και οι οικογένεια, όσο και σε **επίσημους θεσμούς**, με πρωταγωνίστρια την τυπική εκπαίδευση, αλλά ρόλο και σε θεσμούς όπως τα πολιτικά κόμματα. Ρόλο εδώ παίζουν -αν και όχι στα ποσοστά που θα ανέμενε κανείς- και τα **social media**.